

Fladdermöss i Västerbottens län – kunskapsläget 2016

MICHAEL SCHNEIDER & DORIS GRELLMANN

Att spela in fladdermusläten och analysera dem är ett suveränt sätt att artbestämma djuren. Metoden fungerar dock inte i alla sammanhang. I en tidigare sammanställning av kunskapsläget om fladdermössen i Västerbottens län (Schneider 2012) påpekades att artbestämningen av tajgafladdermusen (*Myotis brandtii*) utifrån inspelade läten är osäker, eftersom det finns en annan art som ropar snarlikt. Bara i områden där denna förväxlingsart inte förekommer kan därför inspelningar användas för att artbestämma tajgafladdermusen på ett enkelt sätt.

Ny art som gör det komplicerat

Sommaren 2015 hittades en död fladdermus i en vedbod i Orrböle i Vännäs kommun. Djuret skickades till Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm, där en artbestämning genomfördes med hjälp av DNA-analys. Resultaten visade att det rörde sig om en mustaschfladdermus (*Myotis mystacinus*) (Peter Nilsson i epost). Det är det första konstaterade fyndet av denna art i Västerbottens län.

I och med att det är svårt att skilja mellan mustasch- och tajgafladdermus utifrån inspelningar av ljud så brukar det i områden där båda arterna kan tänkas förekomma endast anges att man har spelat in ”mustasch/tajgafladdermus”. Eftersom tajgafladdermusen har en mer nordlig utbredning i Sverige än mustaschfladdermusen har vi hittills i princip utgått ifrån att det bara är tajgafladdermusen som vi hittar i Västerbotten. I och med fyndet i Vännäs kommun kan vi inte längre göra det, även om tajgafladdermusen är den vanligare av de båda arterna i länet.

I senaste sammanställningen av utbredningen av svenska fladdermusarter (Ahlén 2011) anges att mustaschfladdermus förekommer norrut ungefär till Hudiksvall. Fyndet i Vännäs flyttar utbredningsgränsen ca 300 km norrut. Mustaschfladdermus har dock tidigare även konstaterats i Jämtlands län, där två djur som hittades i Storsjötrakten 2008 respektive 2010 har skickats in till Riksmuseet (Peter Nilsson i epost).

Fler fynd av större brunfladdermus

Sommaren 2014 gjordes de första observationerna av större brunfladdermus (*Nyctalus noctula*) i Västerbottens län, vid Brinken längs Umeälvens strand i centrala Umeå (Grellmann 2014). Fler observationer av arten gjordes sommaren 2015 på Ön, ca 5 km längre nedströms i Umeälven (Nygårds 2015), och i byn Lantvallen i Robertsfors kommun (Pettersson 2015). I månadsskiftet juli/augusti 2016 gjordes ytterligare observationer av arten vid Brinken i Umeå (tre inspelningar med autobox, de Jong 2016).

Långöra på fastlandet

Sommaren 2014 konstaterades förekomst av brunlångöra (*Plecotus auritus*) på Holmön inom ramen för en vindkraftsutredning (Schneider 2015). Detta var en ny art för länet, om man bortser från en tidigare osäker observation i Nordmalings kommun (Svensson & Kristoffersson 2009). Inom ramen för en omfattande inventering av fladdermöss och fladdermusbiotoper på Ön i centrala Umeå gjordes sommaren 2016 de första entydiga fynden av arten på Västerbottens fastland. Den 14 juli samt 30 och 31 augusti hade uppsatta autoboxar totalt

fyra kontakter med brunlångöra i Öns västra del (Palmqvist & de Jong 2016).

Trollpipistrell mot inlandet

Den 1 september 2016 gjordes en inspelning av trollpipistrell (*Pipistrellus nathusii*) i den centrala delen av Ön. Individerna bedömdes vara ett migrerande djur (Palmqvist & de Jong 2016). Tidigare har trollpipistrell i Västerbotten bara observerats i mycket kustnära områden, mindre än 1 km från stranden. Fyndplatsen på Ön ligger ca 10 km från närmaste kustlinje, och ca 15 km uppströms Umeälvens mynning. I Norrbotten har trollpipistrell konstaterats så långt som ca 40 km från kusten (Gylje Blank 2014).

Kustnära fladdermöss

Projekt KvarkenBats har fortsatt även år 2016. Återigen fanns en detektor på Holmögadd under hela säsongen och aktivitet av trollpipistrell registrerades där från 24 augusti till 19 september. Men det blev få inspelningar och 2016 var därmed precis som 2015 ett förhållandevis svagt år för trollpipistrellen jämfört med toppåret 2014 (Niclas Fritzén i epost).

Nyligen startade Interreg-projektet Kvarken Flada (Botnia-Atlantica 2016), där Finland och Sverige tillsammans ska undersöka vilken betydelse flador (grunda, trösklade vikar som håller på att avsnöras från havet) har för den biologiska mångfalden i Kvarkenområdet, vilka ekosystemtjänster dessa miljöer tillhandahåller och vilken negativ påverkan människan har. Bland annat ska inom ramen för projektet under säsongerna 2017–2019 förekomst, mångfald och aktivitet av fladdermöss undersökas och kartläggas. Detta arbete förväntas ge en omfattande faunistisk och ekologisk kunskap om både lokala, regionala och migrerande fladdermusarter i kustområdena på svensk och finsk sida och om hur områdena sammankopplas

av fladdermöss som har sin migrationsrutt över Kvarken.

Umeå kommun sticker ut

Umeå kommun har under året fortsatt sitt aktiva arbete kring fladdermöss. Vid sidan av nya inventeringar (de Jong 2016, Palmqvist & de Jong 2016) har det också startats ett uppdrag till allmänheten att rapportera fladdermöss i hus (Umeå kommun 2016). Kommunen har också låtit genomföra en landskapsanalys rörande olika livsmiljöers betydelse för fladdermössen i kommunen (Nygårds & de Jong 2016).

En av målsättningarna med den genomförda landskapsanalysen var att få ett praktiskt stöd i kommunens löpande planeringsarbete och en vägledning för att avgöra var riktade inventeringar av fladdermöss bör prioriteras. Detta skulle uppnås genom en kommunövergripande översiktlig kartläggning av områden som kan hysa värdefulla fladdermusbiotoper. Enligt analysresultaten finns de bästa förutsättningarna för sådana biotoper längs å- och älvdalarna i kommunen, men även i kustområdet finns potential för en art- och individrik fladdermusfauna. Som nästa steg kan en mer detaljerad analys genomföras i mindre delar av kommunen i syfte att identifiera intressanta miljöer för fladdermöss och tänkbara spridningsvägar mellan dessa. För att fastställa de utpekade områdenas faktiska värde för fladdermössen behöver dock inventeringar genomföras i fält (Nygårds & de Jong 2016).

Resultatet från inventeringar som genomfördes kring Brinken och Bölesholmarna vid Umeälven inom Umeå tätort visade på en extremt hög aktivitet av nordfladdermus i området. Det stora antalet sociala läten som har spelats in av autoboxarna tyder på många individer, och det stora antalet födosökläten tyder på hög insektstillgång. Aktiviteten av nordfladdermus var hög även jämfört med södra

Tabell 1. En sammanställning av de arter av fladdermöss som har rapporterats från Västerbottens läns kommuner. Se text för fullständiga namn ("Brun" = större brunfladdermus). Ett "?" indikerar en osäker artbestämning. För en säker artbestämning av tajgafladdermus behövs en morfologisk eller genetisk undersökning.

Kommun	Nord	Tajga	Vatten	Frans	Gråsk	Troll	Brun	Lång	Mustasch
Nordmaling	X	?	X	X				?	
Umeå	X	X	X	X	X	X	X	X	
Robertsfors	X	?	?	X	X	X	X		
Skellefteå	X	?							
Bjurholm	X								
Vännäs	?								X
Vindeln	X		X						
Norsjö	X	?							
Åsele	X								
Lycksele	X	?	X						
Malå	?								
Dorotea	X								
Vilhelmina	X								
Storuman	X	?							
Sorsele	X								

Sverige, och det finns inga andra exempel från Norrland där en lika hög fladdermusaktivitet har dokumenterats. Vid sidan av nordfladdermus konstaterades återigen även stor brunfladdermus i området, men bara med några enstaka kontakter (de Jong 2016).

På Ön genomfördes inventeringar i syfte att lokalisera och redovisa förekommande fladdermusarter, att undersöka aktiviteten av de olika arterna och att värdera biotopernas kvalitet för fladdermöss, som underlag till kommunens arbete med en ny detaljplan för området. Resultaten visar att stora delar av Ön är värdefulla för fladdermössen, inte minst strandskogarna. Totalt konstaterades fyra arter av fladdermöss (nordfladdermus, brunlångöra, trollpipistrell, vattenfladdermus *Myotis daubentonii*), men i de icke artbestämda inspelningarna rörande släktet *Myotis* kan det finnas två ytterligare arter

(tajgafladdermus och eventuellt mustaschfladdermus). Aktiviteten av fladdermöss var relativt låg i början av säsongen, men ökade i slutet, vilket indikerar att det finns få yngelkolonier på Ön, men att området används av migrerande fladdermöss (Palmqvist & de Jong 2016).

Kommunens upprop till allmänheten att rapportera fladdermöss i hus har hittills inte gett någon större kunskap om yngelkolonier eller övervintringsplatser. Ett mycket intressant resultat däremot är rapporter om olika yngelkolonier (av ej artbestämda fladdermöss) som på senare år har upplösts, trots att de yttre förhållandena vid platserna uppenbarligen inte har förändrats.

Fladdermöss i inlandet

Inom ramen för ett ärende (dnr. 522-7485-2016) rörande problem med fladdermöss i hus genomförde Länsstyrelsen under

perioden 18–21 augusti 2016 en kortare inventering av fladdermöss i Paulund vid Umeälven, i gränstrakterna mellan Lycksele och Storums kommuner. Med hjälp av en autobox spelades in läten av nordfladdermus, vattenfladdermus och mustasch- eller tajgafladdermus (sannolikt den sistnämnda). Vattenfladdermusen är en ny art för Lycksele kommun, som därmed har tre konstaterade arter (Tab. 1).

Sammanfattningsvis

Det aktuella kunskapsläget för Västerbotten är således följande. Totalt har nio olika fladdermusarter rapporterats i länet. Dessa är den ganska vanligt förekommande nordfladdermusen, de något mer ovanliga arterna vattenfladdermus och tajgafladdermus, arterna trollpipistrell och fransfladdermus (*Myotis nattereri*) som har

rapporterats vid flera platser i länet, samt de i Västerbotten mer sällsynta arterna gråskimlig fladdermus (*Vespertilio murinus*), större brunfladdermus och brunlångöra. Dessutom har det hittats mustaschfladdermus en gång.

Förekomst av fladdermöss har rapporterats från samtliga länets kommuner (Tab. 1). Återigen har en ny art konstaterats i Västerbottens län och nya arter har rapporterats för både Vännäs kommun och Lycksele kommun. Fortfarande är kunskapsläget dock mycket olika i de olika kommunerna när det gäller fladdermöss och Umeå kommun håller även i år ledningen i länet, med åtta av länets nio arter (Fig. 1).

Tack

Tack till Ingemar Ahlén och Matthias Hammer för hjälp med artbestämning.

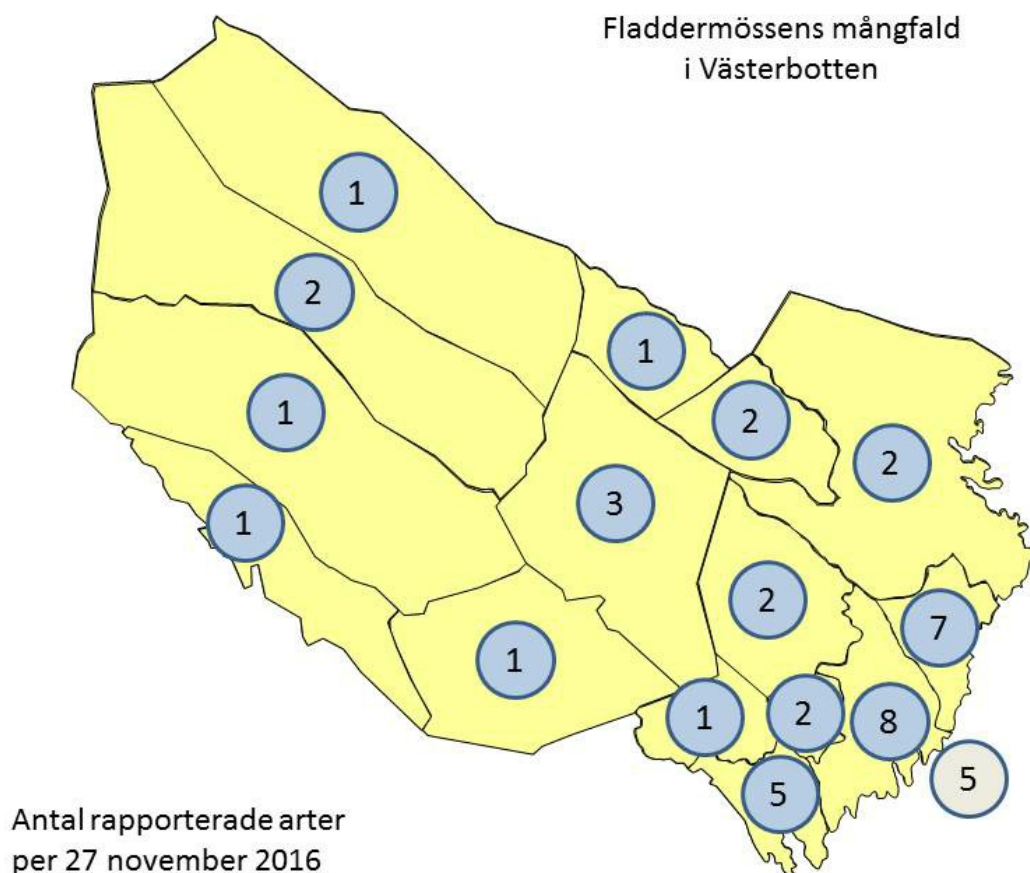

Fig. 1. Antal rapporterade arter av fladdermöss i Västerbottens olika kommuner. Siffran i havet öster om Umeå avser Holmöarkipelagen. Området tillhör Umeå kommun och arterna (fem) som har rapporterats från öarna finns även på fastlandet och ingår också i siffran där (åtta arter).

Niclas Fritzen har tagit hand om fladdermusdetektorn på Holmögd och informerat om preliminära resultat. Jonas Grahn har hittat en ny fladdermusart i länet. Peter Nilsson har låtit genomföra artbestämningen av mustaschfladdermusen och informerat om andra till Naturhistoriska Riksmuseet inkomna fladdermöss.

Mer att läsa

- Ahlén, I. 2011: Fladdermusfaunan i Sverige. Arternas utbredning och status. Kunskapsläge 2011. *Fauna och Flora* 106: 2–19.
- Botnia-Atlantica 2016: www.botnia-atlantica.eu/om-beviljade-projekt/projektbank/kvarken-flada (sidan besökt 2016-11-27).
- De Jong, J. 2016: Inventering av fladdermöss vid Brinken och Bölesholmarna, Umeå kommun. Rapport från Ecocom inlämnad till Umeå kommun.
- Grellmann, D. 2014: Fladdermusinventering. En översiktlig inventering av områdena Kvarnvägen, Brinkvägen och södra Ön. Inventeringsrapport, Umeå kommun.
- Gylje Blank, S. 2014: Fladdermusutredning Markbygden Etapp 3, Piteå kommun. Rapport till Svevind AB.
- Nygårds, S. & de Jong, J. 2016: Landskapsanalys av fladdermusbiotoper i Umeå kommun. Rapport från Ecocom inlämnad till Umeå kommun.
- Palmqvist, B. & de Jong, J. 2016: Inventering av fladdermöss på Ön, Umeå, 2016. Rapport från Ecocom inlämnad till Umeå kommun.
- Pettersson, S. 2015: Inventering av fladdermusfaunan vid vindprojekt Lantvallen, Robertsfors kommun. Rapport från Enviro Planning inlämnad till Länsstyrelsen Västerbotten, dnr. 551–7627–2015.
- Schneider, M. 2012: Fladdermöss i Västerbottens län – aktuellt kunskapsläge 2012. *Skörvöpparn* 4(1): 46–49.
- Schneider, M. 2015: Fladdermöss i Västerbottens län – kunskapsläget 2015. *Skörvöpparn* 7(1): 9–12.
- Svensson, S.A. & Kristoffersson, L. 2009: Fladdermusrapport från Västerbotten. Rapport till Länsstyrelsen rörande inventeringar i juli 2009.
- Umeå kommun 2016: www.umea.se/umeakommun/byggboochmiljo/parkerochnatur/naturvard/inventeringavfladdermoss.4.4b297d5c1558de07ab0129cc.html (sidan besökt 2016-11-20)

Försteförfattarens epost:
Michael.Schneider@tavelso.se

i maltider
Tru Björke

ger ett
gott råd

Gör som jag.
Använd Diabol S med DDT och den blå Diabol-sprutan och

Ni har ett säkert malskydd för lång tid.
Diabol S är lika effektivt mot flugor, getingar och mygg Diabol S är därför det idealiska insektsmedlet för hem och bostäder.

Diabol

Effektkontrollerat bekämpningsmedel
finns hos färghandlaren
AB ALFORT & CRONHOLM, Stockholm 3

